

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra pedagogiky

Bakalářská práce

Integrace romských dětí navštěvujících Salesiánské středisko
mládeže – dům dětí a mládeže České Budějovice

Vedoucí práce: Mgr. Pavel Kuchař, Ph.D.

Autor práce: Radka Kubínová
Studijní obor: Pedagogika volného času
Forma studia: Prezenční

2008

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

19. dubna 2008

.....

Děkuji vedoucímu bakalářské práce Mgr. Pavlu Kuchařovi, Ph.D. za cenné rady a připomínky a za metodické vedení práce. Dále děkuji řediteli Salesiánského střediska mládeže – domu dětí a mládeže v Českých Budějovicích Ing. Tomášovi Rádlovi a pracovníkům romské sekce Miroslavě Bendové a Janu Horváthovi za poskytnutí důležitých informací o zkušenostech z jejich práce s romskými dětmi, informací o samotném chodu romské sekce v SaSM – DDM a za přátelský přístup. V neposlední řadě děkuji Mgr. Marii Smíškové za pomoc při jazykové korektuře.

OBSAH

ÚVOD	6
1 HISTORIE ROMŮ	8
1.1 Původ Romů	8
1.2 Život společnosti	9
1.3 Migrace	10
1.3.1 Příchod na první státní území po odchodu z Indie.....	10
1.3.2 Romové na území Evropy	11
1.4 Romové v českých zemích	12
1.4.1 Počátky negativního vnímání Romů a první snahy o asimilaci...	13
1.4.2 První polovina 20. století	14
1.4.3 Léta 1945 až 1989	15
2 ROMSKÁ KULTURA	16
2.1 Rodina	16
2.2 Tradiční zvyky	17
3 ROMOVÉ DNES	18
3.1 Osobnost Romů	19
3.2 Základní rozdíly ve způsobu výchovy	20
3.3 Přístup ke vzdělání	20
3.4 Volný čas	21
4 SALESIÁNSKÉ STŘEDISKO MLÁDEŽE – DŮM DĚTÍ A MLÁDEŽE V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH	22
4.1 Zakladatel salesiánů	22
4.2 Stručná historie SaSM v Českých Budějovicích	23
4.3 Struktura činností	23
4.3.1 Otevřené kluby	23
4.3.2 Zájmové kroužky	24
4.3.3 Chaloupky a jiné akce	25
5 ROMSKÁ SEKCE	25
5.1 Oratoř Romano Dživipen (romský život)	26
5.2 Doučování	26
5.3 Volnočasové aktivity na sídlišti Máj a terénní sociální práce	27
5.4 Romský klub	27

6	OBECNÉ CÍLE A PŘÍNOS JEDNOTLIVÝCH AKTIVIT	28
6.1	Přínos Oratoře Romano Dživipen	29
6.2	Přínos Doučování	30
6.3	Přínos Volnočasových aktivit na sídlišti Máj	31
6.4	Přínos Romského klubu a jednorázových akcí	31
6.5	Rozhovor s pracovníky romské sekce	32
6.6	Dotazníkové šetření	33
6.6.1	Cílová skupina	33
6.6.2	Forma dotazníku	34
6.6.3	Vyhodnocení dotazníku	34
7	POMOC PŘI INTEGRACI	37
	ZÁVĚR	39
	Seznam literatury	41
	Seznam zkratk	43
	Seznam příloh	44
	Přílohy	45
	Abstrakt	53

ÚVOD

V prvním ročníku na vysoké škole jsem se dozvěděla o existenci Salesiánského střediska mládeže v Českých Budějovicích a již tehdy mě velmi zaujala náplň jeho činnosti. Pracovníci tohoto střediska se zaměřují na volný čas dnešních dětí a mládeže a snaží se ho naplnit hodnotnými aktivitami, které by podpořily rozvoj jejich osobnosti, tvořivosti, ale také rozvoj komunikace a spolupráce s ostatními lidmi. Díky tomu, že jsem zde měla možnost pracovat jako dobrovolník a plnit praxi v rámci studia, jsem se blíže seznámila s činností tzv. „romské sekce“, která je, jak již název napovídá, orientovaná na romské děti a mládež. Práci střediska s touto menšinou pokládám za velmi společensky i lidsky přínosnou, neboť svými aktivitami působí na jedince, kterým lze vzhledem k jejich věku předat určité hodnoty, jež by mohly do jisté míry pozitivně ovlivnit jejich budoucí život. Ve své práci bych se tedy chtěla zabývat Romy jako takovými, dále nabídkou činností, jež pro ně středisko připravuje a přínosem těchto činností pro trávení volného času romských dětí, rovněž bych chtěla sledovat pomoc uvedených činností i v jiných oblastech života této skupiny dětí.

Práce se skládá ze dvou částí. V první se zaměřuji na Romy, jejich původ, historii, kočování. Snažím se zachytit jejich nelehké putování Asií, Evropou, pak jejich pohyb na našem území, popisují klíčové životní fáze a události, jež je potkaly v průběhu dějin. Zabývám se tu také romskou osobitou kulturou, tradičními zvyky a hodnotovým systémem, velmi odlišným od hodnot většinového obyvatelstva, který se promítá do výchovy dětí a do přístupu ke vzdělání. A právě již z této charakteristiky je patrné, že jistá nesnášenlivost vůči této etnické skupině vznikala již v průběhu dějin, není tedy jen problémem dnešní moderní doby, pramení právě z odlišností daných složitým a nelehkým vývojem, ale i z nedostatečné znalosti romských způsobů života, zvyků a názorů. Nelze však opomenout také nespornou neschopnost Romů přizpůsobit se nově vzniklým podmínkám, která je do značné míry dána právě jejich kulturou. Tuto

část považuji za důležitou k pochopení, kdo vlastně Romové jsou, jak jsou ovlivňováni svojí kulturou a v čem potřebují jistou pomoc.

Druhou část práce směřuji na již zmíněné Salesiánské středisko mládeže – dům dětí a mládeže v Českých Budějovicích. Vysvětluji cíl pedagogických pracovníků, charakterizuji zde osobnost zakladatele salesiánů, shrnuji stručně historii samotného českobudějovického střediska a strukturu jeho programu. Poté se více věnuji výše uvedené „romské sekci“, rozebírám jednotlivé nabízené činnosti a jejich působení na děti a zdůrazňuji přínos jednotlivých aktivit. Dále uvádím fakta získaná při rozhovorech s pracovníky a z dotazníků, které vyplnily jednotlivé děti navštěvující středisko. Závěr této části mé práce má nastínit pomoc při integraci romských dětí a mládeže.

Za celkový cíl práce si kladu zjištění, zda struktura činností SaSM – DDM v ČB má pozitivní dopad na integraci romských dětí, na jejich přístup ke vzdělání, zda pomáhá k lepšímu a hodnotnějšímu využívání jejich volného času.

1. Historie Romů

Každý národ má svou nezaměnitelnou historii. Stejně tak i Romové. Ovšem odhalit romskou historii a v podstatě samotný původ tohoto národa nebylo snadné. Aby to bylo vůbec možné, muselo dojít ke spolupráci odborníků několika vědních disciplín. Historie romského národa se odhalovala pomocí lingvistiky, antropologie a jiných dalších oborů.

Existuje pouze malé množství psaných pramenů, z kterých lze čerpat určité informace o raných romských dějinách. V případě, že nalezneme nějaké záznamy o této etnické skupině, většinou jsou psány nikoliv jejich příslušníky, nýbrž lidmi stojícími vně společenství. To má za následek určitou nevěrohodnost uvedených fakt, protože autoři těchto písemných zpráv byli ovlivněni předsudky či dostatečně neznali a nechápali celkový životní styl a filozofii Romů.¹

1.1 Původ Romů

K postupnému odhalování pravlasti Romů docházelo pomocí studia dialektů romského jazyka. Velmi častý byl názor, že Romové přišli do Evropy z Egypta. Ovšem první, kdo odhalil jejich pravý původ byl student teologie I. Valyi, který se v nizozemském Leidenu setkal s indickým kolegou a všiml si jejich nápadné podobnosti s Romy z jeho rodného města. Pomocí svého experimentu, kdy si zapsal přibližně 1000 jejich slov a ty pak následně předložil romským obyvatelům, zjistil, že jazyky se z velké části shodují. Na toto náhodné zjištění později navázali jiní lingvisté a další vědci a opravdu prokázali, že pravlastí Romů je skutečně Indie.

Předkové dnešních Romů byli s největší pravděpodobností součástí původního obyvatelstva Indie, které bylo kolem poloviny 2. tisíciletí př. n. l. vytlačeno kočovnými nájezdníky do okrajových těžko přístupných oblastí nebo

¹ Srov. FRASER, A. *Cikáni*. Praha: NLN, s. r. o., 1998, s. 12.

podmaněno. Indoevropští dobyvatelé se začali dělit na stavy nebo-li varny. Dalo by se říci, že obyvatelstvo bylo tedy rozčleněno do jakýchsi 4 skupin. Patřili sem:

- bráhmani - kněží, obětníci a náboženští učitelé,
- kšatrijové - vladaři a bojovníci,
- vaišjové - řemeslníci, obchodníci, rolníci a chovatelé dobytka,
- šutrové - sluhové a pomocní pracovníci, což byli právě původní obyvatelé.²

1.2 Život společnosti

Samotné stavy se později rozpadaly na kasty, což byly jednotlivé rodové skupiny. V kastách museli všichni dodržovat přísná pravidla a každá tato skupina vykonávala dědičně jednu profesi, čímž si zajišťovala existenční prostředky. S tím bylo také spojeno kočování. Putování z místa na místo bylo ovlivněno hlavně poptávkou právě po jednotlivých řemeslech, výrobcích či službách.

Jak již bylo naznačeno, předkové Romů podle všeho náleželi k nejnižším kastám. Jednotné označení pro tyto kasty bylo Domové. Původně měli svůj vlastní stát, který ovšem později zanikl pod nájezdy árijských dobyvatelů a Domové se stali příslušníky nejnižších kast. Zabývali se převážně kovářstvím a kotlářstvím, ale také obchodem, podvody, uklízením nečistot a v neposlední řadě hudební, taneční či kejklářskou činností.

Domové neznali písmo a neexistovalo u nich tedy písemnictví. To vše nahrazovala bohatá ústní lidová slovesnost. K jednotnému pojmenování této etnické skupiny došlo v podstatě až po jejich opuštění Indie. Teprve pak mohlo u členů domských kast dojít na základě výrazných odlišností od jiných obyvatel k jistému uvědomění si společného původu. Na různých místech se poté první

² Srov. NEČAS, C. *Romové v České republice včera a dnes*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2002, s. 9-10.

hláska ve slově označujícím jejich pojmenování podle různé výslovnosti měnila, např.:

- v Arménii v hlásku l – Lomové
- v Sýrii v d – Domové
- v Evropě v r - Romové³

1.3 Migrace

Migrace Romů probíhala v několika proudech, které měly samozřejmě různou velikost a také v různých časových úsecích. Zdroje uvádějí, že k ní docházelo v průběhu několika staletí a to přibližně od 3. až do 10. stol. Důvodem migrace byla již výše zmíněná monoprofesnost, ale také nepříznivé přírodní podmínky, které způsobovaly obyvatelům mnohé další životní obtíže. Romové tedy odcházeli z Indie do příznivějších krajů, především směrem na západ.⁴

Díky tomu, že tento národ prošel všemi možnými územními celky, je jeho jazyk velice rozmanitý a lze v něm nalézt slova pocházející přibližně ze třinácti jazyků. Můžeme říct, že každý pobyt tohoto lidu v jednotlivých zemích se promítl také do podoby jeho mluvy. Největší vliv v tomto případě lze připsat řečtině.⁵

1.3.1 Příchod na první státní území po odchodu z Indie

Mezi první území, do kterého Romové dorazili, se řadí Perská říše. O jejich výskytu zde se dovídáme hlavně z písemných památek. Konkrétně v Persii vznikla legenda vztahující se k době vlády panovníka Braham Gura, ve které jsou první zmínky o příchodu Romů do této říše. Z Persie putují do Arménie, později z ne příliš jasných příčin, ale snad kvůli problémům

³ Srov. NEČAS, C. *Romové v České republice včera a dnes*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2002, s. 11-12.

⁴ Tamtéž, s. 12.

⁵ Srov. *Historie, vzdělávání a výchova Romů*. [online]. [cit. 13.5.2008]. Dostupné na WWW: <<http://referaty-seminarky.cz/historie-vzdelavani-a- vychova-romu/>>.

souvisejících s prací, odcházejí do Byzantské říše. Odtud se přesouvají na Balkán a později do celé Evropy. O tom, že prošli všemi těmito zeměmi, jsou dochovány stejně jako v Persii převážně písemné důkazy v podobě různých legend, záznamů tehdejších cestovatelů, můžeme se o nich dočíst i v úředních listinách.

Cikáni, jak se také Romům říkalo (samozřejmě v různých jazycích mělo toto označení jiný tvar), byli svým způsobem vypočítaví a mnohdy při svém putování mnoha zeměmi používali různých lstí či lží k tomu, aby se jim dostalo určitých výhod. Ovšem neměli to všude jednoduché. Kupříkladu ve Valašsku a Moldavsku se s nimi zacházelo velmi špatně. Cikáni zde byli považováni pouze za levnou pracovní sílu a dostali se až do takového postavení, kdy na ně bylo pohlíženo jako na jakési otroky vladaře nebo klášterů. Postupem času se stali na svých pánech skutečně plně závislí a byli považováni pouze za jejich majetek. K ukončení těchto poměrů došlo až roku 1856.⁶

1.3.2 Romové na území Evropy

Postupem času docházelo tedy k rozptylu Romů po celé Evropě. Při pohybu po jednotlivých evropských zemích byli mnohdy vybaveni ochrannými glejty, které vydávali různí vladaři. K nim patřil i syn českého krále a římského císaře Karla IV. Zikmund Lucemburský. Tyto listiny Romům zaručovaly volný pohyb po jednotlivých územích. Po střední a západní Evropě se přesunovali většinou ve skupinách. Jednotlivé skupiny pak měly velmi často svého vůdce, který vystupoval pod různými tituly a také byl vlastníkem zmiňovaných ochranných glejtů. Téměř všude, kde se tyto skupiny objevily, se dají nalézt písemné záznamy, z kterých se dovídáme třeba o hádání žen z ruky, jejich předpovídání budoucnosti, o drobných krádežích, které s příslušníky těchto skupin byly spojené. Ve všech těchto městech jim však byly dávány i dary, což má souvislost s jejich vydáváním se za poutníky, kterým v té době lidé měli povinnost

⁶ Srov. FRASER, A. *Cikáni*. Praha: NLN, s. r. o., 1998, s. 32-54.

poskytnout jakoukoliv pomoc. Nejčastěji šlo o různé zásoby jídla či pití, ale objevovaly se i dary peněžní či zajištění přístřešku.⁷

1.4 Romové v Českých zemích

Příchod Romů na území Čech není spolehlivě doložen. Dají se najít různé stopy o výskytu romské menšiny v okolních státech, např. v Uhrách se objevuje první zmínka již v roce 1219, kdy měl Romy do země údajně přivést sám král Ondřej II. při návratu z křižácké výpravy. První záznam o pohybu Romů u nás by se dal s největší pravděpodobností najít v jedné z kapitol v Dalimilově kronice, která příchod těchto jedinců přiřazuje přibližně k roku 1242. Nejsou ale žádné důkazy, že šlo skutečně o Romy. Další písemný záznam by mohl být v popravčích knihách pánů z Rožmberka ze 14. století. Jeden z vyslychaných uvedl, že spolupachatelem byl „Cikán, černý“. Ovšem ani zde se nedá na sto procent říct, šlo-li opravdu o Roma či jen o jakousi přezdívku, protože v tehdejší době byla pojmenování typu cikán nebo cigán na území Čech a sousedních států celkem běžná.⁸

Potvrzená přítomnost Romů pohybujících se na našem území pochází až z 15. století, kdy celkem početná skupina putovala přes Čechy dále na západ. Další důkazy nalezneme také za vlády krále Vladislava II., kdy se Cikáni natolik proslavili v Českém království kovářským řemeslem, že jim byla svěřena výroba zbraní a dalšího válečného materiálu. V tomto století je také doložen příchod romských obyvatel na Nové Město Pražské a do Kutné Hory a dokonce se objevuje první zobrazení Romů u nás. Jde o mědirytinu nazvanou „Cikánská rodina“, jejímž autorem je Václav z Olomouce.⁹

⁷ Srov. *Vzdělávací cyklus o Romech*. [online]. Praha: ROMEA, o. s., 2004-2005. [cit. 13. 5. 2008] Historie – Romové ve středověku. Dostupné na WWW: <<http://skola.romea.cz/cz/index.php?id=historie/02>>.

⁸ Srov. NEČAS, C. *Romové v České republice včera a dnes*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2002, s. 16-18.

⁹ Srov. DOPITOVÁ, S. *Pomoc knihoven při vzdělávání Romů*. [online]. Brno: Masarykova univerzita Brno, 2004. [cit. 13. 5. 2008]. 2. Romská kultura – Historie. Dostupné na WWW: <<http://www.phil.muni.cz/~dopitova/op-romhist.html>>.

1.4.1 Počátky negativního vnímání Romů a první snahy o asimilaci

S příchodem 16. století se postoj lidí k romské menšině měnil k horšímu. Obyvatelstvo nebylo ochotno tolerovat jejich odlišnou kulturu a celkový způsob života. Postupem času docházelo k různým averzím vůči těmto kočovným lidem a dokonce brány některých měst jim zůstávaly uzavřeny. V průběhu dalších let se situace vyhrotila natolik, že Romové byli z řady křesťanských zemí Evropy vyhošťováni. U nás se nedůvěra k těmto lidem objevila později než v západnějších zemích. K vyhocení situace došlo v první polovině 16. století, kdy byli obviněni ze založení požáru v Praze, který se rozšířil až na Pražský hrad a způsobil velké škody. Od té doby byla vydávána různá protiromská nařízení. Romové byli vypovídáni ze země a mnohdy docházelo k použití násilí.

V průběhu českých dějin pronásledování romských jedinců pokračovalo. Napříč dalšími stoletími nacházíme záznamy o četných soudních procesech, ve kterých byli souzeni za různé prohřešky. Mimo jiné např. za potulku. Jistým zlomem byl nástup Marie Terezie na český trůn. Došlo ke zmírnění trestů a vydání dekretů, kde královna usilovala o to, aby se Romové usadili a přestali kočovat. Na snahy a opatření Marie Terezie navázal její syn Josef II.

Život romských rodin se přeci jen v průběhu dalších staletí změnil a to hlavně v 19. století. Dobrovolně se začali usazovat a to převážně na území střední, jižní a jihovýchodní Moravy. Stále ale převládaly negativní postoje místního obyvatelstva vůči této menšině, a z toho důvodu vznikaly jakési romské osady. Nejčastěji bývaly umístěny na okraji měst nebo v malé vzdálenosti od nich. Již v té době se objevovaly prvky jisté diskriminace. Romové nebyli považováni za plnohodnotné obyvatelstvo. V druhé polovině 19. století se začali někteří Romové pomalu začleňovat do sociální struktury měst a stávat se plnohodnotnými občany, kdy dokonce i jejich děti nabyly právo na vzdělání.¹⁰

¹⁰ Srov. DOPITOVÁ, S. *Pomoc knihoven při vzdělávání Romů*. [online]. Brno: Masarykova univerzita Brno, 2004. [cit. 13. 5. 2008]. 2. Romská kultura – Historie. Dostupné na WWW: <<http://www.phil.muni.cz/~dopitova/op-romhist.html>>.

1.4.2 První polovina 20. století

Počátek 20. století a vznik první republiky nepřinesl pro Romy nic nového. Stále se uplatňovala jednotlivá protiromská opatření, jako vyhošťování Romů s cizí státní příslušností. Různé postihy se vztahovaly na kočovné Romy a byly vydávány doklady pro Romy domácí. Dále byly sepisovány obcemi různé petice týkající se omezení pohybu Romů, na jejichž základě docházelo k různým soupisům a poté vydávání jednotlivých tzv. cikánských legitimací, které sloužily jako průkazy totožnosti. Tyto legitimace se vztahovaly převážně na kočující jedince, ale objevovaly se i případy, kdy byly vydány i usazeným Romům.

Neobjevovaly se však pouze negativní jevy. Za pozitivní lze považovat i to, že někteří z Romů v té době získali středoškolské či vysokoškolské vzdělání, v Užhorodě byla založena první škola pro romské děti, postavená samotnými Romy, ve 30. letech došlo k založení první hudební školy pro Romy v Košicích. Studium života této etnické menšiny se začali zabývat někteří čeští vzdělanci a časem začínala být zřetelná postupná integrace romského obyvatelstva do společnosti. V předválečné době žilo na území Československé republiky několik specifických skupin Romů:

- Slovenští Romové – žili usedle na Slovensku
- Maďarští Romové – usedle žijící v maďarském jazykovém prostředí
- Čeští Romové – žijící v Čechách a na Moravě; tato skupina se dále rozdělovala na:
 - převážně usedlé moravské Romy
 - převážně kočovné české Romy
- Romové – Sintové – žili převážně v pohraničních německy mluvících oblastech
- Olašští Romové – nejmenší skupina, převážně kočovníci¹¹

¹¹ Srov. *Vzdělávací cyklus o Romech*. [online]. Praha: ROMEA, o. s., 2004-2005. [cit. 21. 5. 2008]. Historie-Romové v první Československé republice. Dostupné na WWW: <<http://skola.romea.cz/cz/index.php?id=historie/11>>.

S příchodem 2. světové války docházelo k dalšímu pronásledování romského obyvatelstva, které bylo posíláno do kárných pracovních táborů a později i do koncentračních táborů. V roce 1942 byl proveden soupis všech romských jedinců, míšenců a jedinců žijících po romském způsobu. Část těchto lidí byla ihned uvězněna v tzv. cikánských táborech. Později byli převezeni do koncentračního tábora v Osvětimi. V letech 1943 – 1944 bylo celkem deportováno 4 870 Romů z protektorátu. Vrátilo se jich pouze 583.¹²

1.4.3 Léta 1945 až 1989

S koncem druhé světové války začali do Čech přicházet Romové z jiných zemí, nejvíce však ze sousedního Slovenska. Přicházeli nejen kvůli práci, ale i lepšímu bydlení a celkově lepším životním podmínkám. V průběhu několika let tak do Čech přesídlilo více než 15 000 lidí. Problém ovšem nastal při začleňování romského obyvatelstva mezi původní. Státní orgány byly toho názoru, že k začlenění dojde pouze tehdy, když se k Romům nebude přistupovat jako ke zvláštní národnosti, ale naopak. Měli se vzdát svého dosavadního života a co nejvíce se přizpůsobit většinovému obyvatelstvu.

Stát se zaměřil především na řešení otázky bydlení, práce a vzdělání. Ovšem některé z postupů byly neodborné a necitlivé, a proto neefektivní. Ke kýženému výsledku tedy nedošlo jak v oblasti bydlení, kdy stát usiloval o to, aby se Romové usadili, ale ani v oblasti vzdělávání, kdy byly školní docházka a vzdělávání samotné ze strany romských rodin i nadále považovány za zbytečné. Není jednoduché označit původ těchto neúspěchů. Chyby byly na obou stranách, nicméně představitelé státu se dopustili omylu největšího tím, že se nesnažili poznat blíže romskou kulturu, nerespektovali názory Romů a nezabývali se jejich představami o životě.

I přesto se nedá tvrdit, že úsilí státu bylo úplně bez výsledků. Někteří z Romů si postupně začali hledat nové místo ve společnosti. Jakýmsi mezníkem romských

¹² Srov. *Vzdělávací cyklus o Romech*. [online]. Praha: ROMEA, o. s., 2004-2005. [cit. 21. 5. 2008]. Historie-Nacistická genocida Romů v protektorátu Čechy a Morava. Dostupné na WWW: <<http://skola.romea.cz/cz/index.php?id=historie/12>>.

novodobých dějin byl rok 1989. V té době byla oficiálně uznána romská národnost.¹³

2. Romská kultura

V této kapitole se zabývám rodinnými vztahy Romů, které se v mnohém liší od naší kultury, a také uvádím krátké příklady některých tradičních zvyků, které byly v jejich životě dodržovány a byly důležité z hlediska vědomí příslušnosti k romské kultuře. Tyto příklady jsou zde nikoliv náhodně. V dnešní době se objevuje negativní prvek toho, že samotní Romové svoji kulturu znají jen okrajově, což se ukazuje jako problém.

V průběhu dějin docházelo k mnoha pokusům o začlenění Romů mezi původní obyvatelstvo, ale pokaždé tyto pokusy ztroskotaly, což vedlo k tomu, že našemu způsobu života se nenaučili a současně s tím přišli o ten svůj. Tradiční zvyky a řemesla se začaly vytrácet a organizace kmenového společenství byla rozbita a to i včetně vžitých autorit a morálky. Romové zapomněli svůj jazyk, ale česky se nenaučili. V rodinách se většinou mluví zčásti romsky, zčásti česky. Děti tedy neumějí dobře ani jeden z jazyků. Všechno toto vede ke ztrátě jisté kulturní identity a k samotnému pozvolnému upadání kultury.¹⁴

2.1 Rodina

Rodina hraje a vždy hrála v životě Romů velmi důležitou roli. Pokud došlo někdy k vyloučení některého jedince z rodiny, jednalo se o jeden z nejtěžších trestů. Rodina pro Romy představuje ekonomickou a sociální podporu.

Tradiční romské rodiny jsou patriarchální. Nejdůležitější postavení tu tedy má otec. Ten vždy zajišťoval rodinu materiálně a měl hlavní slovo při výběru

¹³ Srov. MANN, A. B. *Romský dějepis*. Praha: Fortuna, 2001, s. 35-39.

¹⁴ Srov. PŘÍHODA, P. *Náš romský problém – Aneb když politická korektnost působí jako cenzura*. Katolický týdeník, 2007, příloha novin.

životního partnera svých dětí, na druhou stranu plně odpovídal za chování všech členů rodiny na veřejnosti.

Pro ženy vždy platila přísnější pravidla než pro muže. Žena měla povinnost svému muži projevovat pokoru a úctu. Jejím hlavním úkolem bylo starat se o děti a o domácnost. Postavení žen bylo také ovlivněno počtem dětí. Čím více dětí porodily, tím větší úcty se jim dostávalo. Velmi těžký život měly naopak ženy neplodné. V takovém případě je muž mohl dokonce opustit, jelikož se předpokládalo, že neplodností jsou na vině pouze ony.

Úcta rostla úměrně s věkem, a proto se zvláštní pozornosti dostávalo právě starým lidem hlavně kvůli jejich moudrosti a zkušenostem. Bylo o ně dobře postaráno až do jejich smrti. Děti byly od útlého věku vedeny k samostatnosti. Děvčata pomáhala matce v domácnosti, jejich nejdůležitější povinností bylo starat se o mladší sourozence. Chlapci se většinou učili řemeslu svého otce. Privilegované postavení měl nejstarší syn, který v případě nepřítomnosti otce zastával jeho funkci a po jeho smrti se stával automaticky hlavou rodiny.¹⁵

2.2 Tradiční zvyky

Mezi tradiční zvyky můžeme zařadit křtiny, svatby nebo pohřby. Romové věřili, že do křtu je třeba dítě chránit před zlou čarodějnici, která může dítě unést či uhranout. Z toho důvodu mu matka uvazovala kolem zápěstí červenou stužku, která měla dítě chránit před zlými silami. Křest samotný zajišťoval dítěti Boží ochranu a probíhal v kostele. Zajímavostí je, že novorozeně dostávalo dvě jména. Jedno oficiální a jedno cikánské, které mohl jedinec v případě nějakého provinění ztratit.

Další významnou životní událostí byly svatby. Výběr partnerů byl ponechán v minulosti převážně na rodičích, nejvíce pak na otci. Rodiče byli ovlivněni mnoha aspekty. Samotnému sňatku vždy předcházely zasnuby. Svatba byla ve své podstatě méně důležitá než zasnuby. Velmi často ke svatbě docházelo

¹⁵ Srov. DOBEŠ, P., KAUTSKÁ, J., FRYČOVÁ, B. et al. *Romové–Dějiny a kultura*. [online]. [cit. 22.5. 2008]. Kultura-Rodina. Dostupné na WWW: <http://www.gym-rce.cz/romove/index.php?akce=postaveni_clenu_romske_rodiny>.

teprve až po několika letech soužití dvojice. Vždy to ovšem musela být bohatá a nákladná událost. Její průběh byl a dodnes je podobný svatebním obřadům, jaké máme my. Dodávám malou zajímavost. Součástí oslav je vybírání peněz pro novomanžele, kdy výše peněžní částky je součástí prestiže.

V neposlední řadě patří mezi velmi důležité romské tradice pohřeb. Romové věří, že samotnou smrtí život nekončí, pro duši nebožtíka si prý k jeho loži přichází některý z již dříve zesnulých příbuzných. Může se také podle nich stát, že zemřelý pozůstalým škodí a to z různých důvodů, mezi něž může patřit pomsta, stesk po rodině, nesplacený dluh. Aby tomuto zabránili, dávají do rakve různé předměty, které mají zemřelému jedinci zajistit po smrti určitý standart. Podle Romů zůstává duše až do pohřbu v těle nebožtíka. Z toho důvodu je ono tělo po tři dny a noci hlídáno. Aby duše tělo opustila, musí se v den pohřbu třikrát zaklepat rakví na práh domu. Pozůstalí drží smutek celý rok, nechodí na zábavy ani jiné oslavy. Ženy chodí v černém a vdovy a dívky si dříve musely ostříhat vlasy. V den úmrtí na své zemřelé vzpomínají, na hrob jim nosí květiny, alkohol či potraviny.¹⁶

3. Romové dnes

V současnosti je stěžejním problémem otázka integrace romské menšiny, která by se dala označit za jeden z klíčových pojmů dnešní doby. Samozřejmě, že v tomto případě je rozpad samotné romské kultury jedním z negativních vlivů, které se tohoto problému dotýkají, ovšem není jediným. Určitý kámen úrazu je v samotné odlišnosti kultury Romů. Významnou úlohu zde také hraje neznalost a s tím spojené nepochopení určitých životních postojů, způsobů chování a názorů Romů, na které se naše společnost dívá s jistým despektem.

¹⁶ Srov. DOBEŠ, P., KAUTSKÁ, J., FRYČOVÁ, B. et al. *Romové – dějiny a kultura*. [online]. [cit. 22.5. 2008]. Kultura-Rodina. Dostupné na WWW: <<http://www.gym-rce.cz/romove/index.php?akce=krtiny>>.

3.1 Osobnost Romů

V romské psychice nacházíme v určitých bodech odlišnosti od psychiky jedinců, kteří nemají romský původ. Jde o odlišné vzorce chování a jednání. Dají se rozdělit do tří okruhů:

- **Archetypy romské mentality**
 - Typickým znakem pro Romy je odlišné chápání času a prostoru. Na rozdíl o jiných kultur Romové vždy žili přítomností. O minulost či budoucnost se příliš nestarali.
 - Dalším bodem by se dala označit sociální komunikace. Příslušníci romské menšiny mají velmi vyvinutý smysl pro mimoslovní komunikaci a velmi silné umění empatie. Dokáží dobře číst z řeči očí a pohledů.
 - Není zde potřeba individualismu.
 - Jistým romským mentálním fenoménem je nutnost prvořadého uspokojování všech fyziologických a psychických potřeb.
- **Hodnotový systém**
 - Romové upřednostňují převážně svobodný život. Mají jistou iluzi bezstarostného způsobu života a vše, co tuto iluzi podporuje, je hodnoceno pozitivně.
 - Důležitým aspektem je rodina. Uznávání rodové hierarchie, tradice.
 - Dalším důležitým bodem v hodnotovém systému Romů je láska k dětem. Dle jejich názoru počet dětí určuje rodovou prestiž.
 - Peníze pro ně znamenají jen jakýsi prostředek k přežití. Neorientují se tedy na jejich shromažďování.
- **Obranné mechanismy**
 - Velmi silné je zde tzv. vědomí křivdy. Romové jsou podezřívaví.¹⁷

¹⁷Srov. BAKALÁŘ, P. *Psychologie Romů*. Praha: Votobia, 2004, s. 75-77.

3.2 Základní rozdíly ve způsobu výchovy

Zatímco v naší kultuře převažují individualistické hodnoty, kdy rodiče učí své děti, že je důležité, aby se každý člověk naučil postarat sám o sebe a dokázal se prosadit v dnešní době, u Romů je tomu jinak. V jejich kultuře převažují spíše kolektivní hodnoty. Velice důležitou roli zde hraje rodina. Děti se učí, že stěžejní jsou přání nejbližších a sebeprosazování je bráno spíše jako negativní jev. Rodiče v kolektivních kulturách, ke kterým se Romové blíží, si za cíl kladou naučit děti vzájemné spolupráci, závislosti na skupině a respektu ke kolektivním hodnotám. Matky z romských rodin jsou zaměřené spíše na aktuální potřeby dětí, tedy na to, jak se děti cítí, co chtějí či nechťejí. Péče o potomky je soustředěna na plnění potřeb. Majoritní matky se snaží děti hlavně vychovávat. Jde jim o přejímání hodnot, které sami rodiče zastávají pomocí určitých postupů (různé strategie, motivace, odměny, tresty). Romské matky upřednostňují především, aby se dětem dobře dařilo, výchově jako takové, tedy tomu, zda si jedinec osvojil určité očekávané normy a chová se podle nich, nepřikládají přílišnou důležitost.¹⁸

3.3 Přístup ke vzdělání

Výše uvedené rozdíly ve výchově souvisejí i s problémem při začleňování romských dětí do českých škol. Škola je ve své podstatě prvním místem, kde se konfliktně střetává individualistický a kolektivistický způsob uvažování. Rodiče z majoritní skupiny jsou zaměřeni především na výkon. Romské matky zajímají zejména vztahy ve škole. Tedy jak se jejich děti ve škole cítí, jaký je vztah mezi učitelem a jejich potomkem a také mezi učitelem a jimi samotnými. Výkon dítěte není brán jako nejdůležitější.¹⁹

Zdrojem komplikací při začleňování Romů do školy může být také nedostatečná připravenost. A to ať již po stránce psychické tak i fyzické. Pro tyto děti je typické, že vyrůstají živelně, výchova není vždy důsledná, někdy bývá

¹⁸ Srov. NAVRÁTIL, P. et al., *Romové v české společnosti*. Praha: Portál, s. r. o., 2003, s. 106-107.

¹⁹ Tamtéž, s. 126.

i zanedbávána a nedochází k navštěvování mateřských škol, které by mohly alespoň některé děti určitým způsobem na vstup do školy připravit.

Dalším velkým problémem, co se vzdělávání Romů týče, je nedostatečné zvládnutí vyučovacího jazyka. Ale tento problém není jediný. Složitý je celkový pohled a vnitřní vztah Romů ke vzdělávání. To nezaujímá v jejich životě příliš důležité místo. Romské děti proto velmi často školu nenavštěvují pravidelně a jejich příprava na vyučování je velmi malá. Opakující se neúspěchy a špatné známky samozřejmě vedou k tomu, že děti se škole začnou vyhýbat. Výsledkem je tedy záškoláctví, které ovšem nikam nevede, protože absencí ve škole se míra nevědomostí zvyšuje.²⁰

3.4 Volný čas

Volný čas tráví romské děti většinou neorganizovaně. Nemají jednotné vyhraněné zájmy, mnohdy si ani nejsou vědomy toho, že by se čas mimo školu dal vyplnit návštěvou nějakého kroužku zaměřeného na rozvoj činnosti, která je baví. Samozřejmě toto všechno je spojené s přístupem rodičů, kteří nemají moc velký zájem posílat děti do právě zmíněných kroužků, mnohdy i z důvodů finančních. Volný čas tedy děti tráví většinou sledováním televize nebo venku tzv. poflakováním či bezcílným bloumáním v okolí místa bydliště. U chlapců dochází velmi často s přibývajícím věkem k vytváření malých skupinek, které mnohdy mohou sklouznout ke kriminální činnosti v podobě drobných krádeží, vandalismu apod.

Za pozitivní jev v této oblasti by se v dnešní době mohla označit skutečnost, že v mnoha městech vznikají různá centra či organizace, které se na volný čas orientují. A to nejenom na volný čas obecně, ale i specificky na trávení volného času romských dětí. Tyto organizace jim pak neposkytují jen např. finančně přístupné programy s širokou nabídkou činností, ale snaží se také pomoci v začleňování romských dětí do společnosti, v zlepšování komunikace s většinovým obyvatelstvem, v získávání pozitivnějšího vztahu dětí ke škole

²⁰ Srov. ŠOTOLOVÁ, E. *Vzdělávání Romů*. Praha: GRADA Publishing, s. r. o., 2001, s. 43.

a v mnoha dalších oblastech. K těmto organizacím se také řadí Salesiánská střediska. Jedno takové bylo založeno i v Českých Budějovicích.

4. Salesiánské středisko mládeže – dům dětí a mládeže v Českých Budějovicích

„Salesiánské středisko mládeže – dům dětí a mládeže České Budějovice přispívá prostřednictvím preventivního výchovného systému Dona Boska, volnočasových aktivit a sociální práce k celostnímu rozvoji dětí a mládeže.“²¹

Cílem pedagogických pracovníků, ale také pomáhajících dobrovolníků, je upevnit v mladých lidech hodnotové orientace prostřednictvím určité výchovné činnosti, která je zajištěna jednotlivými nabízenými programy. Ty svým obsahem sledují řadu cílů, jako např. prevenci kriminality, upevnění vzájemných vztahů atd.²²

4.1 Zakladatel salesiánů

Zakladatelem salesiánů²³ je Svatý Jan Bosco. Narodil se 16. 8. 1815 v Castelnovu d’Asti. Po letech odříkání se stal v Turíně knězem a začal uplatňovat své schopnosti ve výchově a péči o mladé lidi. Don Bosco je zakladatelem tří „větvi“ salesiánské rodiny:

- Společnost svatého Františka Saleského (1859) – salesiáni
- Institut Dcer Panny Marie Pomocnice (1872) – salesiánky
- Salesiáni – spolupracovníci (1876)

²¹ RÁDL, T. *Kdo jsme*. [online]. [cit. 9. 6. 2008]. Dostupné na WWW: <<http://www.sasmcb.sdb.cz/view.php?cisloclanku=2001061101>>.

²² Srov. RÁDL, T. *Kdo jsme*. [online]. [cit. 9. 6. 2008]. Dostupné na WWW: <<http://www.sasmcb.sdb.cz/view.php?cisloclanku=2001061101>>.

²³ Pozn. Salesiáni jsou řeholní společnost věnující se výchově mládeže. Za tímto účelem provozují celou řadu středisek a podnikají řadu různých aktivit. Srov. *Salesiáni Dona Bosca*. [online]. [cit. 9. 6. 2008]. Dostupné na WWW: <<http://www.sdb.cz/>>.

Jeho tajemství úspěchu v práci s mladými spočívalo v preventivním systému, který byl postaven na třech základních pilířích. Preventivní systém se opírá o rozum, náboženství a laskavost. Jan Bosco zemřel v Turíně 31. ledna 1888 a mezi svaté byl přiřazen papežem Piem XI. v roce 1934.²⁴

4.2 Stručná historie SaSM - DDM v Českých Budějovicích

Působení salesiánů v Českých Budějovicích trvá již přibližně 28 let. Nejdříve bylo jejich působení neveřejné (od roku 1980), ale po revoluci v roce 1989 a změně politického režimu jim byla v Českých Budějovicích svěřena farnost Čtyři Dvory. Samotné Salesiánské středisko mládeže zde bylo založeno Salesiánskou provincií Praha na počátku devadesátých let a to v budově, která sousedí s bývalým františkánským kostelem sv. Vojtěcha. Přesné datum oficiálního zřízení je 1. 9. 1995. V letech 1997 – 1998 byla budova zmodernizována a došlo k přístavbě další části. 1. 9. 1999 bylo středisko zařazeno do sítě škol a školských zařízení MŠMT.²⁵

4.3 Struktura činností

Nabídka SaSM - DDM je zaměřena na různé věkové skupiny a také na jedince z různých sociálních podmínek. Samotný program je navrhnut tak, aby byl atraktivní hlavně pro děti a mládež na sídlištích a přispěl k celkovému rozvoji jejich osobnosti.

4.3.1 Otevřené kluby

Otevřené kluby jsou zaměřené hlavně na neorganizované a sociálně znevýhodněné děti a mládež ve věku od 6 do 26 let. Tyto jedinci jsou převážně

²⁴ Srov. *Salesiáni Dona Bosca*. [online]. Praha: 2008. [cit. 9. 6. 2008]. O salesiánech-Zakladatel Jan Bosco. Dostupné na WWW: <<http://www.sdb.cz/zakladatel-jan-bosco/>>.

²⁵ Srov. RÁDL, T. *Kdo jsme*. [online]. [cit. 9. 6. 2008]. Dostupné na WWW: <<http://www.sasmcb.sdb.cz/view.php?cisloclanku=2001061101>>.

z nedalekého sídliště Máj a okolí. Nabídka obsahuje několik specifických programů, které jsou zaměřeny na danou cílovou skupinu. Patří sem:

- Klub Oráč
- Volnočasové aktivity na sídlišti Máj
- Doučování
- Oratoř Romano Dživipen (romský život)
- Terénní sociální práce
- Individuální sociální práce
- Romský klub
- Výlety a víkendovky

Důležité je také vyjmenovat principy nabízených programů a to: nízkoprahovost, individuální přístup, partnerství a zapojení klientů do obsahu i formy aktivit, snaha o co nejpřístupnější formu služeb, týmová práce všech pracovníků.

4.3.2 Zájmové kroužky

V nabídce střediska se objevuje celá řada zájmových kroužků, ve kterých mohou jedinci rozvinout své dovednosti v jednotlivých oblastech a prohloubit schopnost komunikace v kolektivu.

Cyklistický	Basketbalový
Florbalový	Horolezecký
Hudebna	Keramický
Kondiční cvičení	Kouzelnický
Kytarový	Novinářský
Relaxační cvičení	Ruční práce
Sportovní	Stolní tenis
Klub studentů	Výtvarně tvořivý
Zobcová flétna	Příprava asistentů ²⁶

²⁶ Srov. RÁDL, T. *Kdo jsme*. [online]. [cit. 9. 6. 2008]. Dostupné na WWW: <<http://www.sasmcb.sdb.cz/storage/vyrocka06.pdf>>.

4.3.3 Chaloupky a jiné akce

Chaloupky je jednouchý ale poetický název pro letní prázdninové tábory, které středisko pořádá pro děti mladšího i staršího školního věku a také pro mladistvé. V souvislosti s chaloupkami je také důležité zmínit vzdělávání animátorů podílejících se na přípravě a realizaci těchto táborů.

V průběhu celého roku realizuje středisko ještě řadu dalších příležitostných akcí jako např. sportovní turnaje, Salesiánský ples, lyžařské výlety, Mikuláše a mnoho jiných.²⁷

5. Romská sekce

Pod tzv. romskou sekci se řadí různé programy, které se liší svým zaměřením na jednotlivé věkové skupiny romských dětí a také na různé aktivity:

- Oratoř Romano Dživipen (romský život)
- Doučování
- Volnočasové aktivity na sídlišti Máj a terénní sociální práce
- Romský klub

Kromě těchto pravidelných činností se pořádají i jednorázové akce jako: různé jednodenní či víkendové výlety, návštěvy koupališť, návštěvy kina aj.

Pracovníci romské sekce se skládají z:

- přímých zaměstnanců střediska - Miroslava Bendová, Jan Horváth, Ing. Tomáš Rádl
- dobrovolníků
- praktikantů – převážně studenti Teologické fakulty jihočeské univerzity v Českých Budějovicích

²⁷ Srov. Informační leták (příloha č. II)

5.1 Oratoř Romano Dživipen (romský život)

Oratoř je zaměřená na děti od 6 do 15 let a je přístupná vždy dva dny v týdnu. Probíhá pokaždé po dobu jedné a půl hodiny. Finančně není náročná, návštěvníci programu zaplatí za každý rok sto korun. Jedinou podmínkou vstupu spolu s výše uvedeným věkovým rozmezím, do kterého se účastník oratoře musí vejít, je dodržování řádu střediska. Platba není jednorázová, ale vybírá se po deseti korunách vždy při účasti na činnosti. Tedy celkovou částku jedinec složí v deseti splátkách, a poté má již přístup na aktivity do budovy zdarma.

V rámci oratoře mohou romské děti navštěvovat tělocvičnu, kde mají k dispozici různé sportovní náčiní jako třeba míče na basketbal, fotbal, volejbal, vybavení na florbal k užívání různorodých sportovních činností a her. Dále mohou využívat počítačovou místnost vybavenou šesti počítači a internetem, pomocí něhož si vyhledávají informace potřebné např. pro sestavování školních referátů, také keramickou dílnu, kde vytvářejí nejrůznější výrobky a poté si je odnáší domů, hernu se stolním tenisem a kulečnickem, hudebnu vybavenou pestrými hudebními nástroji a konečně i barovou místnost, ve které jsou návštěvníkům k dispozici tři fotbálky, někdy v ní probíhá výtvarná činnost, hrají se zde oblíbené stolní hry jako dáma, šachy, Člověče, nezlob se! aj. Zde v „baru“ je pro děti zajištěna možnost osvěžení formou nápojů.

5.2 Doučování

Doučování probíhá po dobu jedné hodiny a to vždy těsně před oratoří. Tyto dvě aktivity na sebe navazují. Doučování je zaměřeno převážně na děti, které navštěvují první stupeň základní školy, byla však zavedena i třída pro předškoláky. Stejně jako všechny ostatní činnosti je dobrovolné a není podmínkou, že jedinci, kteří navštěvují oratoř, musí chodit i na předcházející doučování. Děti jsou rozděleny podle tříd a je zde snaha o individuální přístup. Účastníci tu mají možnost, kromě procvičování učiva, které jim nejde, vypracovávat také domácí úkoly, s nimiž by jim doma většinou nikdo nepomohl.

Motivačním prvkem této aktivity je zavedené bodování. Jednotlivci dostávají za odměnu určitý počet bodů (ten je ovlivněn včasným příchodem, snahou apod.), tyto body jsou na konci jednotlivých pololetí každému sečteny a je vyhlášen nejlepší žák, který je odměněn bezplatnou účastí na nějakém výletu.

5.3 Volnočasové aktivity na sídlišti Máj a terénní sociální práce

Volnočasové aktivity na sídlišti Máj probíhají dvakrát týdně, v minulosti to bylo pouze jednou. Motivují romské děti, které sem dochází většinou ve věku od 6 do max. 15 let, a bydlí na tomto českobudějovickém sídlišti v hojném počtu. Cílem aktivit je snaha zaplnit volný čas těchto dětí různými hrami a jinou zábavnou činností. Pracovníci s sebou na hřiště nosí sportovní vybavení jako fotbalový, basketbalový nebo volejbalový míč, švihadla, létající talíř, vybavení na florbal, boxerské rukavice, ale také křídly na kreslení a jiné pomůcky k výtvarné činnosti. Někdy bývají náplní volnočasových aktivit na sídlišti také procházky spojené s atraktivními bojovými hrami, kdy děti v průběhu odpoledne plní nejrůznější úkoly vědomostní či fyzické.

Účelem terénní sociální práce je oslovit romskou mládež, ale i pomoc pracovníků jednotlivcům při řešení jejich problémů. K náplni této činnosti patří také navštěvování rodin. Při těchto návštěvách se pracovníci střediska snaží navázat kontakt s rodiči romských dětí a vytvořit atmosféru pro budování otevřenějších vzájemných vztahů, pro posilování vzájemné důvěry.

5.4 Romský klub

Romský klub může navštěvovat romská mládež ve věku od 15 do 18 let, probíhá vždy jednou týdně po dobu dvou hodin. Poplatky za účast činí každoročně padesát korun a jsou stejně jako u oratoře spláceny po deseti korunách. Romskému klubu je k dispozici tělocvična, počítačová místnost, herna,

místnost, kde se nachází bar a hudebna. Průběh této aktivity je méně organizovaný než průběh oratoří, kterých se účastní mladší děti.²⁸

6. Obecné cíle a přínos jednotlivých aktivit

Romská sekce má stanové obecné cíle svého programu. Ty se skládají z několika bodů vztahujících se k jednotlivým činnostem, z kterých je nabídka romské sekce tvořena. Následující informace jsem získala rozhovorem s pracovníky střediska. Do obecných cílů romského programu patří:

- **Vzdělávání romských účastníků**, které se uskutečňuje převážně v rámci doučování. Dílčím cílem tohoto bodu je schopnost účastníka uplatňovat získané dovednosti a vědomosti v reálném životě, dále schopnost pocítit úspěch a uspokojení z učení, činnosti se mají stát motivací k učení samotnému.
- Dalším neméně důležitým cílem je **obohacování života romských účastníků v jejich volném čase**. Tento bod se týká hlavně činností zaměřených na volný čas, tedy oratoře či volnočasových aktivit na sídlišti Máj. Středisko pravidelně a pestře naplňuje volný čas romských dětí a podněcuje je k tomu, aby tento čas trávily smysluplně. Účastníci jsou vychovávaní pomocí preventivního systému Dona Bosca.
- V pořadí třetím cílem je **poskytování primární prevence sloužící k předcházení sociálně patologických jevů a také možné řešení jejich následků**. Středisko realizuje specifickou prevenci například v rámci tematických oratoří (viz příloha č. IV) a provádí či zprostředkovává sociální služby. Účastníci tedy vědí, kde hledat pomoc v obtížných životních situacích.
- Prostřednictvím střediska účastníci také **získávají pozitivní zkušenost s majoritní společností**.

²⁸ Pozn. Informace v 5. kapitole jsou získané od pracovníků střediska či z osobní praxe.

- Pátým cílem je **podpora romství u cílové skupiny**. Jde tedy převážně o podporu romské kultury a tradice. Základem je samozřejmě znalost romské historie, kultury a tradic, se kterými jsou účastníci cílové skupiny seznamováni.

6.1 Přínos Oratoře Romano Dživipen

V průběhu oratoře je nabízena velká škála činností, které děti mohou provozovat. Každá z těchto aktivit má svůj důležitý pozitivní přínos, při každé z nich dochází k rozvoji či zlepšování jednotlivých dovedností týkajících se právě té dané aktivity.

Sportovní aktivity

V průběhu sportovních aktivit, které se odehrávají v tělocvičně, dochází hlavně k rozvoji a zlepšování motoriky obecně. Dalším pozitivním hlediskem je, že děti mají možnost vybit si zde přebytečnou energii a celkově se tak odreagovat. Mezi důležité jistě patří i to, že každý jedinec se zde pomocí jednotlivých her učí uznávat určitá pravidla jak jednotlivých her, tak i pravidla obecná, která mohou být přínosná v životě (férovost, nepodvádění apod.). U kolektivních her si děti osvojují spolupráci, podporování se navzájem a v neposlední řadě u nich dochází k rozvoji kolektivního ducha.

Keramika a výtvarná výchova

V činnostech těchto oblastí je využívána možnost individuálního přístupu k dětem. Při keramice či výtvarné činnosti lze vést s dětmi různé rozhovory, při čemž dochází k prohlubování vztahů, vytváření důvěrného, přátelského prostředí. Jednotlivci si zde rozvíjejí fantazii, abstraktní myšlení a jemnou motoriku rukou. Do svých výtvorů dávají část sebe.

Počítače

V počítačové učebně se jedinci naučí manuální práci s počítačem, používat internet a orientovat se v základních internetových stránkách. Samotná práce na počítači je samozřejmě spojená také s orientací v textu, dochází tak k podpoře

učení se čtením a porozuměním textu. Děti zde mohou z internetu čerpat důležité informace, které rozšiřují jejich všeobecný rozhled.

Hudebna

Hudebnu navštěvují převážně chlapci. Tady se rozvíjí hudební schopnosti a mnohdy i talent, který je u Romů opravdu výrazný. Převážná většina z nich jsou samouky ve hře na nějaký hudební nástroj. Přesto hru celkem ovládají, někdy dokonce velmi dobře. Potvrzuje se, že Romové mají hudbu, jak se říká, v krvi. Středisko se také snaží poskytnout dětem, které se touto aktivitou zabývají, možnost prezentovat se na veřejnosti v rámci různých vystoupení.

Herna

V této místnosti se nejvíce uplatňuje tzv. salesiánská výchova či salesiánský přístup.²⁹ Děti se můžou zdokonalit ve hře stolního tenisu či kulečnicku, ale dostává se jim zde i určitého pocitu bezpečí, rodinného prostředí, laskavosti.

Barová místnost

Jedním z dalších prostorů, které jsou při oratoři přístupné, je barová místnost, což je prostor, kde se děti nejraději shlukují. Velmi často zde probíhají rozhovory s nejrůznějšími obsahem, ať již mezi dětmi samotnými či mezi dětmi a pracovníky nebo dobrovolníky. Dochází tak k navazování bližšího kontaktu, děti se svěřují se svými problémy.

6.2 Přínos Doučování

Doučování má v nabídce romské sekce důležitou roli. Jeho přínos by se dal pokládat za jeden z nejdůležitějších. Doučování je určeno převážně k tomu, aby děti více pochopily probíranou látku ve škole a lépe se v ní zorientovaly. Hlavním přínosem je zlepšení prospěchu. Pro jedince navštěvující doučování je

²⁹ Pozn. Jan Bosco byl toho názoru, že nelze vychovávat pouze příkazy či zákazy. Jakousi hlavní vlastností vychovatele musí být velkorysost a důvěra v dítě. Svěřenci vychovatele musí o jeho lásce vědět. Nemiluje je pouze citem, ale také aktivním činem, usiluje o lásku vzájemnou, ale zároveň se nepodbízí, protože umí stanovit hranice. Srov. FERRERO, B. *Vychovávej jako Don Bosco*, s. 7.

velmi přínosné, že zažijí pocit úspěchu, pocit uspokojení, že něco umí, že je někdo pochválen. To vše vede ke zvýšení jejich sebevědomí. Děti se zde obecně učí učit se. Nezanedbatelnou roli zde hraje i snaha o rozšíření slovní zásoby, o lepší pochopení a porozumění českému jazyku, který romským dětem někdy dělá problémy a je také určitou překážkou ve zvládnutí školního učiva. Romské děti totiž velmi často neznají samotný význam jednotlivých slov, a proto jim uniká i celková podstata sdělení, což je patrné v porozumění čteného textu v předmětu český jazyk i v byt' obyčejném zadání slovních úloh v matematice.

6.3 Přínos Volnočasových aktivit na sídlišti Máj

Jedním z hlavních přínosů volnočasových aktivit na sídlišti Máj je poskytnutí přirozeného prostředí k činnostem romským dětem, dále je důležité, že tyto činnosti nejsou omezeny věkem, a tím jsou přístupné všem od nejmenších až po odrostlejší. Dochází tak k samovolnému propojení věkových skupin, kdy se děti učí mít za sebe navzájem zodpovědnost (starší za mladší). Jednotlivé hry a jiné aktivity mají stejný přínos jako výše zmíněná sportovní činnost probíhající v rámci oratoře a to: vybití energie, učení se pravidlům. Pozitivní je také, že se děti podílejí na utváření programu. Samy mohou navrhnout, co se bude hrát, uplatňují se zde jejich představy o konkrétní podobě činností.

Tím, že pracovníci střediska docházejí za dětmi na sídliště, zapojují do aktivit více dětí, neboť rodiče některých jim nedovolují z různých důvodů navštěvovat středisko. Bývají to i obavy o bezpečnost z cesty tam a zpět, jiní rodiče prostě raději vidí své děti pohybovat se pouze v okolí domova. Pracovníci střediska přicházejí tedy za dětmi a navazují kontakt i s těmi, které se nezúčastňují oratoře či doučování.

6.4 Přínos Romského klubu a jednorázových akcí

Romský klub je orientovaný spíše na sociální práci. Hlavním přínosem je tedy snižování výskytu sociálně-patologických jevů u účastníků. Mládež

navštěvující Romský klub postupně nabývá jistoty v tom, že za pracovníky střediska může kdykoli přicházet, svěřovat se jim se svými problémy, a že u nich vždy najde pochopení a snahu pomoci.

Jednorázové akce přinášejí dětem hlavně nové zážitky. Jedinci na výletech či víkendových pobytech poznávají nová místa a hlavně jsou vytrženi z jistého stereotypu, který zažívají na sídlišťích uprostřed panelových domů. Stejně jako i v průběhu jiných aktivit je jim zde nabízen duchovní rozměr, tzn. možnost modlitby nebo rozhovorů na různá témata.³⁰

6.5 Rozhovor s pracovníky romské sekce

Výše uvedené cíle a přínosy jednotlivých aktivit ještě doplňují názory zaměstnanců. Ze třech přímých zaměstnanců z romské sekce jsem mluvila se dvěma. Položila jsem jim čtyři krátké otázky týkající se jejich názoru na důležitost činností, jejich poslání či určitého působení SaSM – DDM v Českých Budějovicích na děti a mládež (viz příloha č. VI). Některé získané informace se shodovaly s již výše prezentovanými údaji (ty nebudu opakovat), avšak dospěla jsem i k novým poznatkům, které považuji za důležité.

Zaměstnanci mimo jiné jako přínos uvedli snahu v dětech upevnit vědomí, že je někdo přijímá takové, jaké jsou, a že v průběhu všech činností jim jde o to, aby docházelo ke zvyšování sebevědomí všech jedinců. Jako významný považují i fakt, aby se všem účastníkům věnovali stálí lidé, jelikož Romové obecně si na kohokoliv nového dlouho zvykají a trvá nějaký čas, než ho vůbec přijmou.

Z výpovědí také vyplynulo, že dochází k jistému naplňování cílů romské sekce. Např. u některých jedinců navštěvujících středisko došlo ke zlepšení ve škole, což pracovníkům střediska potvrdili jednotliví učitelé daných dětí. Dále došlo ke zlepšení v chování vůči autoritám, to hodnotí zaměstnanci i z vlastního pohledu. K posunu došlo i v komunikačních dovednostech.

Při hodnocení programu, který středisko romským dětem a mládeži nabízí se shodli na komplexní důležitosti všech aktivit.

³⁰ Pozn. Informace v podkapitolách 6.1 – 6.4 dle sdělení pracovníků romské sekce

Nejvíce nových informací jsem získala z oblasti terénní a sociální práce. Dle odpovědí pracovníci u dětí nejčastěji řeší prospěch ve škole, závislosti, trestnou činnost, ale také orientaci ve vztazích. Nejde pouze o vztahy rodinné, ale také vztahy k majoritní společnosti obecně. Avšak tato práce se nevztahuje pouze na děti a mládež, ale také na jejich rodiče. U těch jde většinou o poskytování doprovodu na úřady a pomoc při jednání s jednotlivými institucemi, avšak hlavní je zde překládání tzv. „úřednického jazyka“ do jazyka, který je romským rodičům srozumitelný.

6.6 Dotazníkové šetření

Za důležité jsem považovala i informace od jednotlivých dětí, které program střediska navštěvují. Vyhotovila jsem pro ně krátký jednoduchý dotazník, který obsahoval spíše obecné otázky. Jednoduchou formu jsem volila z toho důvodu, aby jedinci otázkám rozuměli. I přes to jsem dotazník raději zadávala osobně a individuálně. S každým dotazovaným jsem mluvila zvlášť a snažila jsem se o ještě bližší vysvětlení otázek. Největším problémem byla otázka č.7, u které děti často vůbec nechápaly obsah.

6.6.1 Cílová skupina

Cílovou skupinou mého šetření byly děti ve věku od 9 do 13 let navštěvující jednotlivé činnosti romské sekce SaSM - DDM v Českých Budějovicích. Ani u jednoho jsem se při dotazování nesetkala s negativním přístupem, spíše naopak. Všichni jedinci se mnou otevřeně spolupracovali. Celkový počet dětí, které mi dotazník vyplnily je 16. Vzhledem k individuálnímu přístupu při vypracovávání otázek a také vzhledem k tomu, že jednotliví účastníci nabízené aktivity střediska nenavštěvují pravidelně, jsem neměla možnost získat větší počet opovědí. Dotazníkové šetření jsem prováděla na všech činnostech kromě Romského klubu, tedy na doučování, oratoři i na volnočasových aktivitách na sídlišti.

6.6.2 Forma dotazníku

Dotazník obsahuje jednoduché, krátké otázky přizpůsobené věku dotazovaných dětí, je anonymní. V úvodu jsou pouze kolonky pro pohlaví a věk. Následuje šest otázek s uzavřenými odpověďmi a jedna otázka s otevřenou odpovědí (viz příloha č. V). V úvodu jsem si stanovila základní hypotézy:

1. Děti navštěvují středisko více než jedenkrát týdně.
2. Děti upřednostňují spíše program probíhající na sídlišti než docházení do budovy střediska.
3. Nejraději mají děti volnočasové aktivity na sídlišti.
4. Většina dotazovaných jedinců navštěvuje doučování.
5. Děti navštěvující doučování se zlepšily ve škole.
6. Účastníci navštěvují aktivity střediska již se stávajícími kamarády.
7. Většina dotazovaných by v případě, že by SaSM – DDM ČB nefungovalo, trávilo svůj volný čas neplnohodnotně.

6.6.3 Vyhodnocení dotazníku

Po vyhodnocení dotazníku jsem zjistila následující údaje:

- Většina dětí navštěvuje činnost střediska častěji než jedenkrát týdně, došlo tedy k potvrzení hypotézy – z 16 dotazovaných dětí 5 odpovědělo, že středisko navštěvuje 2krát týdně; 10 dětí středisko navštěvuje 3krát týdně; 1 dítě 4krát týdně.³¹
- Když měli jedinci volit mezi programem probíhajícím na středisku a programem, který je pořádán na sídlišti, 13 jedinců raději zvolilo středisko; 3 raději chodí na volnočasové aktivity na sídlišti. Hypotéza byla vyvrácena.

³¹ Pozn. Činnost střediska pro věkovou skupinu, do které spadaly dotazované děti probíhá ve čtyřech dnech v týdnu.

- Z nabízených činností účastníci nejraději navštěvují oratoř. Tu jako nejoblíbenější označilo 12 účastníků; 3 účastníci za nejatraktivnější aktivitu označili doučování; 1 účastník nejraději chodí na sídliště. I v tomto případě došlo k vyvrácení hypotézy.
- Čtvrtá hypotéza byla potvrzena, jelikož ze zjištěných údajů vyplynulo, že nadpoloviční většina, tedy 11 dětí, na doučování dochází. 5 jedinců odpovědělo záporně.
- Pátá otázka se týkala pouze dětí, které kladně odpověděly na otázku, zda chodí na doučování. Dle dané hypotézy jsem předpokládala, že větší část dětí se po docházení na doučování zlepšila ve škole. Hypotéza byla potvrzena – 8 odpovědí znělo „ano“; 3 „ne“.
- Z odpovědí na šestou otázku vyplynulo, že nikdo z dotazovaných si po začátku navštěvování jednotlivých činností střediska nenašel nové kamarády. Všech 16 dětí se vyjádřilo tak, že ostatní jedince už znalo dříve. Hypotéza byla potvrzena.
- Sedmá otázka měla otevřenou odpověď. Jak již bylo uvedeno, děti velmi často nechápaly obsah této otázky. Odpovědi byly různorodé, avšak některé se shodovaly. 5 jedinců odpovědělo, že neví, jak by svůj volný čas trávili. Stejný počet dětí, by podle výpovědí tento čas trávil doma. 4 účastníci byli toho názoru, že by chodili ven ať již sami či s kamarády. Jeden z nich ještě uvedl, že by se učil. 2 chlapci prohlásili, že by chodili na trénink (jeden z nich hraje fotbal, druhý baseball). U některých dívek se ještě jako dodatek k odpovědi objevovaly výroky o tom, že by byly smutné, že by brečely, což vypovídá o jejich citové vazbě na středisko a na jeho pracovníky.

Pro lepší přehlednost odpovědí uvádím zjištěné údaje ještě v tabulce. Odpovědi jsou znázorněny nejen číselně, ale také procentuálně. U sedmé otázky jsem v krátké formě vypsala všechny výpovědi, které byly uvedeny.

Tabulka s vyhodnocením dotazníku

OTÁZKA	NABÍDKA MOŽNOSTÍ	POČ. ODPOV.	%
1. Kolikrát týdně navštěvuješ činnost, kterou pořádá středisko?	a) jednou týdně	0	0%
	b) dvakrát týdně	5	31%
	c) třikrát týdně	10	63%
	d) čtyřikrát týdně	1	6%
2. Jaký program Tě baví víc?	a) Raději chodím na středisko	13	81%
	b) Raději chodím na sídliště	3	19%
3. Kterou z uvedených aktivit máš nejraději?	a) Oratoř	12	75%
	b) Doučování	3	19%
	c) Sídliště	1	6%
4. Chodíš na doučování?	a) Ano	11	69%
	b) Ne	5	31%
5. Zlepšil/a jsi se ve škole po tom, co jsi začal/a chodit na doučování?	a) Ano	8	73%
	b) Ne	3	27%
6. Našel/Našla jsi si na středisku nové kamarády?	a) Ano	0	0%
	b) Ne, všechny děti už jsem znal/a předtím	16	100%
7. Jak jinak by jsi trávil/a volný čas, kdyby nefungovalo středisko?	Nevím	5	31%
	Doma	5	31%
	Chodil/a bych ven	4	25%
	Chodil bych na trénink	2	13%

7. Pomoc při integraci

SaSM – DDM V Českých Budějovicích se svými aktivitami snaží také pomáhat při integraci romských dětí do společnosti. Co se samotného termínu integrace týká, měl by se v první řadě odlišit od termínu asimilace. Zatímco u asimilace jde o jakési přizpůsobení se, či splynutí etnických, kulturních či jiných skupin, při němž jedna ze skupin ztrácí své identické rysy a přejímá místo nich rysy jiné skupiny, u integrace jde o jisté začlenění se. A to začlenění se do určité společnosti, při kterém jsou zachovány specifické etnické rysy či způsob života a také je zajištěno určité právo být společností přijat. Dalo by se tedy říci, že integrace obecně znamená dvoustranný proces. Na jedné straně by měl být jakýsi dobrovolný vstup, na druhé možnost být vlídně přijat i se svými příznačnými vlastnostmi.³²

Romská integrace obecně je ve své podstatě úlohou státu, který by měl této menšině zajistit podporu z různých hledisek. Ochranou před rasistickým násilím počínaje a zvyšováním šancí na získání vzdělání, kvalifikace a zaměstnáním konče.³³

Svou činností se snaží středisko v začlenění se do společnosti pomáhat již dětem v raném věku. Každá z jednotlivých aktivit má své pozitivní přínosy nejen na rozvoj osobnosti jedince či jeho dovedností, ale také v určitém směru napomáhá při integraci.

V tomto období je důležitým aspektem právě vzdělávání. Pracovníci střediska se snaží v romských dětech vypěstovat jakýsi pozitivní vztah ke škole a učení se vůbec, který by mohl jedince ovlivnit v budoucím životě a to kupříkladu tak, že po skončení základní školy by se rozhodl ve vzdělávání pokračovat. Což následně povede k vyšší kvalifikaci a také ke zvýšení šancí uplatnit se na trhu práce.

³² Srov. FRIŠTENSKÁ, H., HAIŠMANN, T., VÍŠEK, P. *Romové v České republice*, Praha: SOCIOKLUB, 1999. Kapitola 20. Souhrnné závěry, s. 482.

³³ Srov. GABAL, I. *Romové v České republice*, Praha: SOCIOKLUB, 1999. Kapitola 2. Zahraniční inspirace k integraci Romů, s. 70.

Ovšem to je pouze jedno z hledisek, ve kterých se středisko angažuje. Také se snaží v dětech upevnit určité návyky, které jsou v životě v naší společnosti podstatné (respektování autorit, uznávání určitého řádu atd.), předávat jim potřebné hodnoty a pomocí jednotlivých činností u všech jedinců zvyšovat sebevědomí, což je důležité k tomu, aby byli schopni uplatnit se v dnešní době a nepodceňovali své dovednosti.

V neposlední řadě děti na středisku získávají pozitivní zkušenost s majoritní společností, ale i naopak, jedinci z majoritní společnosti nacházejí určitou cestu k romské menšině a k jejich pochopení, což je jeden z prvních kroků k jakémusi přijetí této skupiny obyvatel.

ZÁVĚR

V uvedené práci jsem si kladla za cíl zjistit, jaký vliv má Salesiánské středisko mládeže – dům dětí a mládeže v Českých Budějovicích na integraci romských dětí navštěvujících toto zařízení, jak ovlivňuje trávení jejich volného času a jejich přístup ke vzdělávání. Vycházela jsem nejen z literatury či jiných písemných zdrojů, ale také z informací získaných od samotných pracovníků romské sekce SaSM – DDM v Českých Budějovicích a od dětí.

Práce se skládá z praktické a teoretické části, ale zároveň je rozdělena na část týkající se Romů jako takových a část týkající se Salesiánského střediska. V první polovině vycházející převážně z písemných zdrojů jsem se zabývala životem romské menšiny v průběhu dějin, jejich tradicemi a kulturou. V druhé polovině jsem se zaměřila na Salesiánské středisko mládeže – dům dětí a mládeže v Českých Budějovicích, jeho historii a strukturu programu. Stěžejním bodem pro mne byla práce romské sekce, její cíle a přínosy. Došla jsem k závěru, že středisko nepřináší dětem jen pestré naplnění volného času, ale má hlavně pozitivní vliv na utváření osobnosti a rozvoj jednotlivých dovedností či schopností jedince.

V praktické části jsem použila metodu rozhovoru a dotazníkového šetření. Z rozhovoru s pracovníky, jehož otázky jsem zaměřila na důležitost a poslání činností či určité působení SaSM – DDM ČB na děti a mládež, jsem získala jejich názory vypovídající o pozitivním přínosu všech aktivit. Dotazníkové šetření jsem prováděla mezi dětmi. Zjistila jsem, že u většiny jedinců hraje středisko důležitou roli v jejich životě a v případě, že by jim nebylo umožněno jej navštěvovat, by trávili svůj čas neplnohodnotně.

Za jeden z nejpodstatnějších přínosů střediska považuji jeho pomoc při začlenění romských dětí do většinové společnosti. K tomu přispívá hlavně snahou vypěstovat v dětech pozitivní přístup ke vzdělávání, upevnit v nich určité návyky, které jsou důležité v životě naší společnosti, předávat jim potřebné hodnoty a pomocí jednotlivých aktivit zvýšit jejich sebevědomí, což je velmi důležité k tomu, aby z dítěte vyrostl zralý jedinec, schopný uplatnit se v dnešním světě.

V neposlední řadě získávají děti na středisku pozitivní zkušenost s majoritní společností.

Seznam použité literatury:

Tištěné monografické publikace:

NEČAS, C. *Romové v České republice včera a dnes*. 5. doplněné vydání, Olomouc: Univerzita Palackého, 2002. ISBN 80-244-0497-4.

FRASER, A. *Cikáni*. Přel. Marta Miklušáková. Praha: NLN, s. r. o., 1998. Přel. z: *The Gypsies*. ISBN 80-7106-212-X.

MANN, A. B. *Romský dějepis*. Praha: Fortuna, 2001. 48 s. ISBN 80-7168-762-6.

BAKALÁŘ, P. *Psychologie Romů*. Praha: Votobia, 2004. ISBN 80-7220-180-8.

NAVRÁTIL, P. et al. *Romové v české společnosti*. Praha: Portál, s. r. o., 2003. ISBN 80-7178-741-8.

ŠOTOLOVÁ, E. *Vzdělávání Romů*. 2. rozšířené vydání, Praha: GRADA Publishing, s. r. o., 2001. ISBN 80-247-0277-0.

FERRERO, B. *Vychovávej jako Don Bosco*. Praha: Portál, s. r. o., 2007. ISBN 978-80-7367-294-2.

Kolektiv autorů, *Romové v České republice*. Praha: SOCIOKLUB, 1999. ISBN 80-902260-7-8.

Články v tištěných seriálových publikacích:

PŘÍHODA, P. Náš romský problém – Aneb když politická korektnost působí jako cenzura. *Katolický týdeník*, 2007, roč. 18, č. 50, příloha KT, s. 1.

Internetové zdroje:

DOPITOVÁ, S. *Pomoc knihoven při vzdělávání Romů*. [online]. Brno: Masarykova univerzita Brno, 2004. [cit. 13. 5. 2008]. 2. Romská kultura – Historie. Dostupné na WWW: <<http://www.phil.muni.cz/~dopitova/op-romhist.html>>.

Vzdělávací cyklus o Romech. [on-line]. Praha: ROMEA, o. s., 2004-2005. [cit. 13. 5. 2008]. Historie. Dostupné na WWW: <<http://skola.romea.cz/cz/index.php?id=historie/historie>>.

DOBEŠ, P., KAUTSKÁ, J., FRYČOVÁ, B. et al. *Romové–Dějiny a kultura*. [online]. [cit. 22.5. 2008]. Kultura-Rodina. Dostupné na WWW: <<http://www.gym-rce.cz/romove/index.php?akce=svatba>>.

Historie, vzdělávání a výchova Romů. [online]. Poslední aktualizace 16.4.2007. [cit. 13.5.2008]. Dostupné na WWW: <http://referaty-seminarky.cz/historie-vzdelavani-a-vychova-romu/>.

Svatý Jan Bosco – zakladatel salesiánů [online]. Praha: 2008. [cit. 9. 6. 2008]. Dostupné na WWW: < <http://www.sdb.cz/zakladatel-jan-bosco/> >.

RÁDL, T. *Kdo jsme.* [online]. České Budějovice. [cit. 9. 6. 2008]. Dostupné na WWW: <<http://www.sasmcb.sdb.cz/view.php?cisloclanku=2001061101>>.

Seznam zkratk:

SaSM – DDM ČB – Salesiánské středisko mládeže – dům dětí a mládeže České Budějovice

MŠMT – Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

Seznam příloh:

Příloha č. I – Fotografie SaSM – DDM ČB

Příloha č. II – Informační leták SaSM – DDM České Budějovice

Příloha č. III – Kontaktní listina SaSM – DDM ČB

Příloha č. IV – Témata Oratoře Romano Dživipen na školní rok 2007/2008

Příloha č. V – Dotazník

Příloha č. VI – Rozhovor s pracovníky romské sekce

Příloha č. I

SaSM – DDM ČB

Barová místnost I.

Barová místnost II.

Tělocvična

Herna

Počítačová učebna

Keramická dílna

Hudebna

Příloha č. II

Příloha č. III

Kontakt

Korespondenční adresa

Salesiánské středisko mládeže - dům dětí a mládeže
Emy Destinové 1
370 05 České Budějovice

Telefon - 385 341 877

E-mail - sasmcb(z)sdb.cz

Číslo účtu - 1082002660/5500 (Raiffeisenbank a. s.)

IČ: 62537601

DIČ: CZ62537601

Ing. Tomáš Rádl - Ředitel

tel.: 731 60 00 60

e-mail: tomasek.radl(z)centrum.cz

Mgr. Eliška Mařáčková - Fundraiser

tel.: 608 263 759

e-mail: sasmcb(z)sdb.cz

Bc. Jiří Herrmann - Zástupce ředitele pro TH oblast, Ekonom

tel.: 603 958 253

e-mail: vitriol(z)atlas.cz

Kamila Urbanová - Zástupkyně ředitele pro pedagogickou oblast, Vedoucí sekce zájmových kroužků

e-mail: kamur(z)email.cz

Administrativa, vedoucí kroužku stolního tenisu, zobcové flétny a kondičního cvičení

Štěpán Vondrášek - Vedoucí otevřeného klubu Oráč

tel.: 608 526 540

e-mail: wondrs.st(z)centrum.cz

Miroslava Bendová - Vedoucí romské sekce

e-mail: bendova.mirka(z)seznam.cz

Pracovnice romské sekce

Libor Macák

tel.: 608 556 980

e-mail: dobrovol.ctyrak(z)seznam.cz

Koordinátor práce s dobrovolníky

Květa Herrmannová

e-mail: kveta.herrmannova(z)seznam.cz

Administrativní pracovnice

Šárka Chlupová

e-mail: [pastylka\(z\)email.cz](mailto:pastylka(z)email.cz)

Vedoucí keramické dílny, vedoucí keramických kroužků

Jaroslav Buchtelík

tel.: 731 60 00 67

e-mail: [jarda.buch\(z\)centrum.cz](mailto:jarda.buch(z)centrum.cz)

Vedoucí florbalového kroužku, pracovník otevřeného klubu

Markéta Lálová

tel.: 608 940 458

e-mail: [marketa.lalova\(z\)seznam.cz](mailto:marketa.lalova(z)seznam.cz)

Sociální a pedagogická pracovnice otevřeného klubu

Jan Horváth

tel.: 605 783 196

e-mail: [simir.13\(z\)seznam.cz](mailto:simir.13(z)seznam.cz)

Pracovník romské sekce

Jiří Heller

tel.: 731 625 955

Koordinátor chaloupek

Karel Kudláček

tel.: 732 666 183

Technický pracovník

Tomáš Brychta

e-mail: [tom.brychta\(z\)seznam.cz](mailto:tom.brychta(z)seznam.cz)

Výpočetní technika

Kde nás najdete:

Příloha č. IV

Témata na školní rok 2007/2008

- Říjen 07 – **přátelství** (vztah)
- Listopad 07 – **tolerance**
- Prosinec 07 – **rodina a domov**
- Leden 08 – **Don Bosco** (radost a víra)
- Únor 08 – **životní styl** (osobní projekt)
- Březen 08 – **zdraví**
- Duben 08 – **spravedlnost**
- Květen 08 – **láska**
- Červen 08 – **poděkování v kostele**

Příloha č. V

DOTAZNÍK:

Dobrý den, jsem studentka Jihočeské univerzity, Teologické fakulty, obor Pedagogika volného času. Cílem dotazníku je zjistit, do jaké míry je činnost střediska využívána a co přináší. Dotazník je anonymní. Výsledky poslouží k vyhotovení mé bakalářské práce.

Pohlaví:

Věk:

1. Kolikrát týdně navštěvuješ činnost, kterou pořádá středisko?

- a) jednou týdně
- b) dvakrát týdně
- c) třikrát týdně
- d) čtyřikrát týdně

2. Jaký program Tě baví víc?

- a) raději chodím na středisko (doučování, oratoř)
- b) raději chodím na sídliště (různé hry na hřišti-terénní práce)

3. Kterou z uvedených aktivit máš nejraději?

- a) oratoř
- b) doučování
- c) sídliště

4. Chodíš na doučování?

- a) Ano
- b) Ne

5. Zlepšil/a jsi se ve škole po tom, co jsi začal/a chodit na doučování? (tuto otázku vyplnit pouze, když v předešlé byla odpověď „ano“)

- a) Ano
- b) Ne

6. Našel/Našla jsi si na středisku nové kamarády?

- a) Ano
- b) Ne, všechny děti už jsem znal/a předtím

7. Jak jinak by jsi trávil/a volný čas, kdyby nefungovalo středisko?

.....
.....

Děkuji za vyplnění, Radka Kubínová

Příloha č. VI

ROZHOVOR S PRACOVNÍKY ROMSKÉ SEKCE:

- **OTÁZKA:** „Co se Vám jeví jako nejdůležitější z toho, co se snaží středisko dětem předávat?“
- **ODPOVĚĎ:**
 - naplnění volného času jako takového
 - děti získávají pozitivní zkušenost s majoritní společností
 - v průběhu všech činností se snažíme o zvýšení sebevědomí jednotlivých dětí
 - dále je velmi důležité, že se děti učí respektovat autority a učí se určitému řádu
 - snažíme se v nich upevnit vědomí, že je někdo bere takové jaké jsou, že je máme rádi
- **OTÁZKA:** „Myslíte si, že je u některých dětí, které navštěvují středisko delší dobu, vidět nějaký posun? (v čem a jaký)“
- **ODPOVĚĎ:**
 - ve vzdělávání; dochází k celkovému zlepšení jedinců ve škole, jedni mají lepší známky, jiní nepropadají; zlepšení týkající se školy je potvrzeno i učiteli
 - dále chování k nám jako k autoritám; ovšem také obecně, děti se naučily více respektovat autority
 - došlo také ke zlepšení komunikačních dovedností, zkvalitnila se jejich slovní zásoba a v neposlední řadě se naučily přijímat určitý řád
- **OTÁZKA:** „Která z nabízených činností je podle Vás pro děti nejhodnotnější? Proč?“
- **ODPOVĚĎ:**
 - z čistě rozumové, praktické stránky je nejhodnotnější asi doučování
 - ovšem z celkového pohledu se nedá říci, která z činností je lepší, či horší; činnosti jsou hodnotné komplexně
 - velmi důležité ovšem je také to, aby se dětem věnovali stálí lidé; „Cikáni“ si dlouho na někoho zvykají a trvá nějaký ten čas než ho přijmou, není tedy dobré, když se lidé s nimi pracující stále mění
- **OTÁZKA:** „Jaké problémy se nejčastěji u dětí vyskytují? (a tím pádem také řeší)“
- **ODPOVĚĎ:** U dětí nejčastěji řešíme:
 - prospěch ve škole
 - závislosti a to veškeré
 - trestnou činnost
 - obecnou orientaci ve vztazích, ať již jde o vztahy v rodině a mezi blízkými, ale také vztahy k autoritám, k majoritní společnosti obecně- terénní práce se vztahuje i na romské rodiče, u těch jde nejčastěji o:
 - splátkové kalendáře
 - poskytnutí doprovodu na úřady; obecně pomoc při jednání se všemi institucemi
 - ovšem stěžejní je překládání tzv. „úřednického jazyka“ (ať již při jednání s úřady jako takovými, či ve formě různých úředních dokumentů atd.) do jazyka pro ně srozumitelného a přístupného

ABSTRAKT

KUBÍNOVÁ, R. *Integrace romských dětí navštěvujících Salesiánské středisko mládeže – dům dětí a mládeže v Českých Budějovicích*. České Budějovice 2008. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra pedagogiky. Vedoucí práce Mgr. Pavel Kuchař Ph. D.

Klíčová slova: Romové, romská historie, romská kultura, SaSM – DDM ČB, volný čas, integrace, vzdělávání

Práce se zabývá pomocí SaSM – DDM v Českých Budějovicích při integraci romských dětí, které toto zařízení navštěvují. Skládá se ze dvou hlavních částí. První část se zabývá historií Romů, jejich původem, migrací, příchodem na území České republiky a vývojem, kterým zde prošli. Dále také romskou kulturou, tradičními zvyky a tím, jak se liší jejich výchova a vzdělávání od majoritní společnosti.

Druhá část popisuje stručnou historii SaSM – DDM ČB a strukturu nabízeného programu. Hluběji se věnuje romské sekci a tomu, jaký přínos mají činnosti, které obsahuje, pro romské děti navštěvující středisko. V této části jsou také uvedeny údaje získané z rozhovorů s pracovníky či z dotazníků vypracovaných dětmi. Pomoc střediska při integraci spočívá hlavně ve snaze upevnit v dětech pozitivní přístup ke vzdělání, v předávání důležitých hodnot, ve zvyšování jejich sebevědomí a také v tom, že prostřednictvím programů střediska účastníci získávají pozitivní zkušenosti s většinovou společností.

Abstract

Integration of gypsy children attending Salesian centre for young people in České Budějovice.

Key words: Gypsies, history of Gypsies, gypsy culture, SaSM – DDM ČB, free time, integration, education

The work deals with the help of the SaSM – DDM in České Budějovice during integration of gypsy children that are attending this facility. It is consisted of two main parts. The first one reveals the history of Gypsies, their origins, migration, their arrival to the Czech Republic and the evolution they have come through in the Czech Republic. Also gypsy culture, traditional customs and the differences between their upbringing and education in contrast to the major society.

The second part of the work shortly describes the history of SaSM – DDM CB and the structure of the offered programme. It is focused on the gypsy section and the contribution of the activities it contains for the children that attend the centre. The information from interviews with the workers in the centre and also from the questionnaires that were the children given to fill in are stated in this part. The help of the centre during the integration of children is focused on fixing the positive approach to an education, emphasizing of important values, increasing their confidence and also on the fact that by means of the centre programmes the children gain positive experience with the major society.